

Nr 116.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.

(2:a avd.)

Uti propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning (punkt 6 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1937) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 219, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 5 mars 1937, föreslagit riksdagen att

dels till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet å det s. k. Norrbackaområdet i huvudsaklig överensstämmelse med i sistnämnda statsrådsprotokoll omförmålt, av arkitekten Ture Ryberg uppgjort tävlingsförslag anvisa för budgetåret 1937/1938 ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 100,000 kronor;

dels medgiva, att till uppförande av en byggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, å Norrbackaområdet upplåtas ett tomtområde invid den tillämnade institutionen för medicinsk kemi;

dels ock medgiva, att till uppförande av ett kårhus samt eventuellt bostadshus för medicine studerande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i

övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, till medicinska föreningen vid nämnda institut upplåtas i sistnämnda statsrådsprotokoll angiven del av Norrbackaområdet.

Flertalet av de teoretiska institutionerna vid karolinska institutet, nämligen de anatomiska, histologiska, fysiologiska, kemiska, farmakologiska, hygieniska, bakteriologiska och rättsmedicinska institutionerna samt institutionen för speciell patologi, ävensom institutets administrationss- och bibliotekslokaler äro för närvarande inrymda i byggnaderna å tomten vid Hantverkaregatan 3 i Stockholm. Institutionen för allmän patologi däremot disponerar lokaler å Sabbatsbergs sjukhus.

1930 års riksdag beslöt (riksdagens skrivelse nr 386), att ett nytt kliniskt sjukhus, karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å Norrbackaområdet invid Stockholm. Riksdagen ansåg det ostridigt, att karolinska institutet, landets största medicinska undervisningsanstalt, vore i trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler för att kunna meddela en fullgod läkarutbildning.

Till uppförande av karolinska sjukhuset har riksdagen anvisat betydande anslag. Den första byggnadsetappen beräknas vara slutförd under år 1939. Till allmän arkitekttävling rörande nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska institutionerna anvisade 1936 års riksdag för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 40,000 kronor. Såsom framgår av punkten 85 i statsverkspropositionen till 1936 års riksdag, åttonde huvudtiteln, låg till grund för sistnämnda beslut en av universitetsberedningen och byggnadsstyrelsen verkställd utredning, i vilken hade förutsatts, att de planerade nybyggnaderna skulle inrymma lokaler för de ovannämnda institutionerna, med undantag dock för den bakteriologiska och för institutionerna för allmän och speciell patologi, samt jämväl bereda utrymmen för administration och bibliotek, att byggnaderna skulle totalt innehålla ett utrymme av omkring 12,400 kvadratmeter samt att de skulle uppföras å Norrbackaområdet. Kostnaderna för byggnaderna hade av byggnadsstyrelsen beräknats kunna hållas inom ramen av omkring 5,000,000 kronor. Kostnaderna för planeringsarbetena syntes ej behöva överskrida 300,000 kronor. Med skrivelse den 24 oktober 1935 hade byggnadsstyrelsen överlämnat tävlingsprogram.

Genom beslut den 15 maj 1936 föreskrev Kungl. Maj:t, att byggnadsstyrelsen skulle snarast möjligt anordna en allmän pristävling för svenska arkitekter i fråga om förslagsritningar till omförmälda nybyggnad och att tävlingsförslagen skulle bedömas av en särskild prisnämnd. Till grund för tävlingen skulle läggas det av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 24 oktober 1935 överlämnade tävlingsprogrammet.

Vid tävlingstidens utgång hade till byggnadsstyrelsen inkommit femton tävlingsförslag, vilka överlämnats till och bedömts av den ovannämnda prisnämnden.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 23 februari 1937 yttrat sig över förslagen och därvid anfört bland annat följande:

Nämnden hade funnit, att fyra förslag, nämligen de som försetts med följande motton: »Per Haps», »Säker Grund», »Organ» och »El Hakim», borde sättas före de övriga förslagen. Nämnden hade därför låtit särskilt kostnadsberäkna dessa förslag. Vid dessa kostnadsberäkningar — vilka endast avsågo institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaderna och vid vilka tillämpats de priser, som legat till grund för den av byggnadsstyrelsen år 1935 verkställda kostnadsberäkningen — hade befunnits att kostnaderna för dessa fyra förslag uppginge till följande belopp, nämligen för »El Hakim» till 4,980,000 kronor, för »Organ» till 5,070,000 kronor, för »Per Haps» till 5,380,000 kronor samt för »Säker Grund» till 5,550,000 kronor. För jämförelse med dessa enligt paviljongsystem utformade förslag hade nämnden även låtit kostnadsberäkna ett med »Samarbete» betecknat förslag, vilket avsågo en för alla institutioner gemensam blockbyggnad. Byggnadskostnaderna för sistnämnda förslag hade av nämnden beräknats till 4,950,000 kronor, ehuru för den här avsedda byggnaden beräknats ett lägre à-pris än för de i förstnämnda fyra förslag avsedda byggnaderna. Beträffande förslaget »Samarbete» hade nämnden framhållit, att i fråga om planering och ledningsdragning vissa möjligheter till beskränning erbjöde sig, men att denna beskränning mer än väl torde uppvägas av de ökade kostnader, som förslaget komme att föranleda vid tillgodoseende av framtida utvidgningsbehov i förhållande till förslag med paviljongsystem.

Byggnadsstyrelsen ville i detta sammanhang understryka vad prisnämnden sålunda anført samt framhålla, att förutsättningen för genomförandet av det framlagda programmet vore, att varje institutions lokalfråga skulle ordnas så att erforderliga tillbyggnader utan alltför stora kostnader och avbrott i arbetet inom institutionerna skulle kunna genomföras. På grund härav ville även byggnadsstyrelsen för sin del avstyrka, att de olika institutionerna sammanfördes i ett sammanhängande byggnadsblock.

Av de inlämnade förslagen hade prisnämnden funnit, att det med motto »Per Haps» betecknade förslaget såväl med hänsyn till byggnadernas förläggning som även deras planlösning samt arkitektoniska utformning vore samtliga andra förslag överlägset. Nämnden hade förklarat, att ehuru byggnadskostnaderna (för institutionsbyggnaderna samt administrations- och biblioteksbyggnaden) i detta fall vore något högre, än vad programmet angåve, nämnden icke tvekat att sätta detta förslag främst på grund av dess höga kvalitet och med särskilt beaktande av att förslaget vore av den beskaffenhet, att kostnaden vid ett närmare utarbetande av förslaget syntes icke oväsentligt kunna nedbringas. I anslutning härtill hade nämnden tilldelat det med motto »Per Haps» betecknade förslaget första pris.

Det sålunda med första pris belönade förslaget hade befunnits vara upprättat av arkitekten Ture Ryberg.

Byggnadsstyrelsen, som jämväl ansåge det av prisnämnden med första pris belönade förslaget vara övriga ingivna förslag överlägset, funne detta lämpligen böra läggas till grund för genomförandet av ifrågavarande byggnadsföretag.

Enligt genom byggnadsstyrelsens försorg verkställd överarbetning av prisnämndens kostnadskalkyler skulle kostnaderna för det med första pris belönade förslaget fördela sig på följande sätt:

Anatomiska institutionen	kronor	835,000
Kemiska »	»	1,073,000
Histologiska »	»	680,000
Rättsmedicinska »	»	678,000
Hygieniska »	»	435,000
Farmakologiska »	»	666,000
Fysiologiska »	»	618,000
Administrations- och biblioteksbyggnad	»	468,000
Kulvertar under byggnaderna	»	32,000
Utvidgning av karolinska sjukhusets värmecentral	»	50,000
Restaurering av den gamla byggnaden »Stenbrottet» ..	»	40,000
		<hr/>
		Kronor 5,575,000

Bostadsbyggnader.

Amanuensbostäder	kronor	60,000
Vaktmästarbostäder	»	135,000
Portvaktsbyggnad	»	15,000
		<hr/>
Yttre ledningar inom området (inklusive elektriska ledningar)	kronor	210,000
Anslutningsledningar utom området (inklusive elektriska ledningar)	»	310,000
Vägar och planer	»	210,000
Planeringar och stängsel m. m.	»	120,000
		<hr/>
		50,000
		<hr/>
		Summa kronor 6,475,000

Byggnadsstyrelsen har framhållit, att styrelsen för närvarande icke funne sig kunna föreslå någon sänkning i den beräknade totalsumman å 6,475,000 kronor men att det icke torde vara uteslutet att vid utarbetande av huvudritningar till byggnadsföretaget åstadkomma vissa besparingar genom ett närmare detaljstudium beträffande utformningen av varje särskild byggnad inom anläggningen.

Av de för ändamålet erforderliga medlen borde ett belopp å 100,000 kronor vara tillgängligt under budgetåret 1937/1938 för uppgörande av huvudritningar och entreprenadhandlingar samt för verkställande av övriga förarbeten för byggnadsföretaget, under det att återstoden lämpligen torde kunna fördelas på tre å fyra budgetår.

Vidare har byggnadsstyrelsen meddelat, att karolinska institutets lärarkollegium i skrivelse den 4 februari 1937 hemställt, att byggnadsstyrelsen i samband med överlämnande av förslag till nybyggnader för institutets teoretiska institutioner ville hos Kungl. Maj:t hemställa om upplåtande av tomt invid den planerade byggnaden för institutionen för medicinsk kemi i och för uppförande av en byggnad för den sedan den 1 januari 1937 inrättade biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Med anledning härav har byggnadsstyrelsen framhållit, att det icke torde möta något hinder att på den av lärarkollegiet avsedda plat-

sen bereda utrymme för en byggnad för det av kollegiet angivna ändamålet, varför styrelsen hemställde om bifall till förslaget.

Kanslern för rikets universitet och karolinska institutets lärarkollegium hava förordat de av byggnadsstyrelsen framförda förslagen.

Medicinska föreningen har anhallit, dels att för uppförande av ett kårhus för föreningen samt eventuellt för uppförande av bostadshus för medicine studerande måtte å Norrbackaområdet upplåtas det tomtområde, som av 1931 års sjukhuskommitté i dess generalplan reserverats för föreningen, dels ock att viss del av Norrbackaområdet måtte tills vidare icke disponeras för annat ändamål utan reserveras för anläggande av idrottsplats.

Karolinska sjukhusets byggnadskommitté har tillstyrkt föreningens förstnämnda förslag.

Departementschefen har för egen del anfört.

»Den allmänna pristävling för svenska arkitekter i fråga om förslagsritningar till nybyggnad för de teoretiska institutionerna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m., som anordnats med hjälp av det av 1936 års riksdag för ändamålet anvisade anslaget, har enligt det ovanstående givit till resultat, att prisnämnden och byggnadsstyrelsen bland femton ingivna förslag till utförande rekommenderat ett av arkitekten Ture Ryberg upprättat förslag. Detta förslag har vidare förordats av institutets lärarkollegium och av kanslern för rikets universitet. Förslaget innebär också enligt min mening en lycklig lösning av förevarande byggnadsfråga, om vars trängande beskaffenhet allmän enighet råder. Då de planerade byggnaderna skola bereda utrymmen för sinsemellan olikartade men av ett nära inbördes samarbete beroende institutioner, är det vid byggnadsföretagets utformning av vikt ej blott att de olika institutionernas särskilda behov beaktas utan även att institutionerna förläggas på sådant sätt, att förbindelserna mellan de institutioner, som måste stå i kontakt med varandra, i görligaste mån underlättas. En huvudsynpunkt är också, att det behov av framtida utvidgningar, som alltid måste förefinnas vid en anstalt av denna art, kan tillgodoses med minsta möjliga kostnader och avbräck för det löpande arbetet. Båda dessa synpunkter synas hava vunnit beaktande i det av Ryberg upprättade enligt paviljongsystem utformade förslaget. Av prisnämndens och byggnadsstyrelsens utlåtanden framgår, att förslaget även har andra förtjänster, som sätta det i en särklass bland de ingivna tävlingsförslagen. Byggnadsföretaget synes därför böra utföras i huvudsaklig överensstämmelse med Rybergs förslag. De smärre justeringar, som kunna befinnas erforderliga, torde få vidtagas vid den mer detaljerade utformning av huvudritningen, som nu förestår.

Kostnaderna för byggnadsföretaget hava beräknats till 6,475,000 kronor, d. v. s. till ett belopp som med 1,175,000 kronor överstiger de år 1935 beräknade. Av denna kostnadsökning belöpa 575,000 kronor huvudsakligen på höjda arbets- och materialpriser men även till en del på den planläggning av institutionsbyggnaderna, som av Ryberg tillämpats, 210,000 kronor på kostnader för vissa bostadsbyggnader, som icke medtagits i 1935 års kalkyler, 210,000 kronor på anslutningsledningar utom Norrbackaområdet, för vilka medel ej heller beräknats i 1935 års kalkyler, samt 180,000 kronor

på kostnader för yttre arbeten inom Norrbackaområdet, till en del beroende av stegrade arbets- och materialpriser. Dessa kostnader kunna enligt min mening ej anses oskäligen, om hänsyn toges till att det gäller att uppföra byggnader för sju institutioner och dessutom för administrativa lokaler och bibliotek m. m. för vårt lands största medicinska läroanstalt. En jämförelse med kostnaderna för andra, under de senare åren planerade institutionsbyggnader av besläktad art kommer snarare de nu beräknade kostnaderna att framstå såsom i stort sett normala. Jag tar emellertid fasta på byggnadsstyrelsens uttalande om att det icke torde vara uteslutet att vid utarbetandet av huvudritningarna åstadkomma vissa besparingar och förutsätter, att vid detta arbete tillvaratagas alla möjligheter att nedbringa utgifterna. I anslutning till vad jag anfört i den till årets riksdag avlätna propositionen nr 157 angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer bör till den av byggnadsstyrelsen angivna kostnadssumman läggas ett belopp av i runt tal 75,000 kronor till konstnärlig utsmyckning av anläggningen. Totalt skulle kostnaderna alltså — bortsett från de reduktioner, som eventuellt kunna vidtagas — uppgå till 6,550,000 kronor. Jag vill tillägga, att de av byggnadsstyrelsen angivna bostadsbyggnaderna torde böra på de av lärarkollegiet anförda skälen komma till utförande. Då värdet av den nuvarande, vid förslaget genomförande friblivande tomten vid Hantverkaregatan uppskattats till 3,725,000 kronor, skulle alltså nettoutgiften för statsverket vid en lösning av byggnadsfrågan i enlighet med det ovanstående förslaget uppgå till omkring 2,800,000 kronor. Det torde icke vara erforderligt att nu träffa avgörande rörande frågan huruvida den sistberörda tomten bör försälgas eller disponeras för annat statligt ändamål. Allenast må påpekas, att åtskilliga andra statliga byggnadsfrågor, där svårigheter för anskaffning av lämplig tomt kunna yppa sig, tränga till sin lösning. Det synes icke uteslutet, att här förevarande tomtområde på grund av sitt centrala läge därvid kan komma i åtanke.

Det för karolinska institutet planerade byggnadsföretaget har av byggnadsstyrelsen beräknats komma att sträcka sig över åtminstone fyra budgetår. Med hänsyn härtill och då de teoretiska institutionernas nuvarande lokaler av alla utdömts såsom olämpliga för sitt ändamål, tränga och otidsenliga, är det enligt min mening av vikt att byggnadsföretaget utan tidspillan igångsättes. Erinras må, att karolinska sjukhusets första byggnadsetapp beräknas vara avslutad under år 1939 och att en stor del av sjukhuset alltså kan tagas i anspråk om endast två à tre år. På grund härav torde det vara lämpligt att redan för nästa budgetår anvisa medel för uppgörande av huvudritningar och entreprenadhandlingar samt för utförande av andra förarbeten för byggnadsföretaget. Mot det av byggnadsstyrelsen härför beräknade beloppet av 100,000 kronor, vilket bör under Utgifter för kapitalökning och Statens allmänna fastighetsfond anvisas såsom reservationsanslag, har jag ingen erinran att framställa. Såsom förutsatts i statsverkspropositionen bör anslaget täckas av lånemedel.

Fråga har som nämnts uppkommit om att invid den planerade byggnaden för institutionen för medicinsk kemi upplåta en tomt, avsedd för en byggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Lärarkollegiets i ämnet gjorda framställning synes giva vid handen, att en sådan åtgärd skulle vara till gagn både för institutet och för den biokemiska forskningen. Då tomtupplåtelsen av utredningen att döma ej är

ägnad att försvåra de teoretiska institutionernas utvidgningsmöjligheter, synes staten ej hava anledning motsätta sig nämnda förslag. Härvid utgår jag från att statsverket ej för ändamålet behöver vidkännas annan kostnad än den, som ligger i tomtens upplåtande. Alla med upplåtelsen förenade yttre arbeten — planeringsarbeten o. dyl., kostnader för anslutningsledningar m. m. — böra alltså jämte byggnads- och driftkostnaderna bestridas av andra medel än statsmedel.

Mot den av medicinska föreningen gjorda framställningen om upplåtelse av tomtområde till uppförande av ett kårhus samt eventuellt av bostadshus för medicine studerande har jag ingen erinran att framställa. Framställningen torde till den del, den avser, att visst område skulle reserveras för anläggande av en idrottsplats, ej behöva nu upptagas till övervägande.

Ifrågavarande upplåtelser synas böra ske med nyttjanderätt, så länge områdena användas för de avsedda ändamålen. Med hänsyn till dessa ändamåls beskaffenhet och då utnyttjandet av Norrbackaområdet för statens räkning icke synes inskränkas genom upplåtelserna, förefaller det skäligt och möjligt att upplåta områdena ifråga avgiftsfritt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser i ämnet.»

Utskottet vill framhålla, att redan 1930 års riksdag ansåg det ostridigt, att karolinska institutet vore i trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade lokaler, och att riksdagen förutsatt, att lokalbehovet skulle tillgodoses genom nybyggnader å Norrbackaområdet invid karolinska sjukhuset. Utskottet tillstyrker, att ifrågavarande byggnadsföretag nu igångsättes. Därigenom vinnes fördelen, att de nya lokalerna kunna tagas i anspråk kort tid efter det karolinska sjukhusets första byggnadsetapp slutförts. Det till utförande förordade tävlingsförslaget, vilket vunnit samstämmig anslutning bland de i ärendet hörda, synes innebära en lämplig lösning av byggnadsfrågan. Utskottet har vid besök på platsen för det tillärnade byggnadsföretaget icke funnit anledning till erinran mot det sätt, varpå området tänkts skola disponeras för ändamålet.

Utskottet.

De för byggnadsföretaget och för planeringsarbeten m. m. beräknade kostnaderna — 6,475,000 kronor — förefalla höga. Utskottet anser sig böra, i anslutning till vad av departementschefen och byggnadsstyrelsen anförts, framhålla önskvärdheten av att kostnaderna om möjligt nedbringas. Då byggnadsföretaget beräknas komma att sträcka sig över så lång tid som åtminstone fyra budgetår, torde det med hänsyn till de nuvarande förhållandena inom byggnadsbranschen vara lämpligt att iakttaga en viss försiktighet vid entreprenadförfarandet. Sålunda synes det, såvitt nu kan bedömas, tillrådligt att — i stället för att på entreprenad på en gång utbjuda byggnadsföretaget i dess helhet — på entreprenad successivt utbjuda delar av byggnadsföretaget alltefter vad som kan befinnas vara ekonomiskt fördelaktigt. Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av ett reservationsanslag av 100,000 kronor till arbetenas påbörjande finner sig utskottet böra tillstyrka.

Utskottet, som ej heller i övrigt har något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, får således hemställa,

att riksdagen må

a) till *Nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* å det s. k. Norrbackaområdet i huvudsaklig överensstämmelse med det i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 5 mars 1937 omförmälda, av arkitekten Ture Ryberg uppgjorda tävlingsförslaget under Utgifter för kapitalökning, statens allmänna fastighetsfond, anvisa för budgetåret 1937/1938 ett *reservationsanslag* av 100,000 kronor;

b) medgiva, att till uppförande av en byggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, å Norrbackaområdet upplåtas ett tomtområde invid den tillärnade institutionen för medicinsk kemi;

c) medgiva, att till uppförande av ett kårhus samt eventuellt bostadshus för medicine studerande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, till medicinska föreningen vid nämnda institut upplåtas i nämnda statsrådsprotokoll angiven del av Norrbackaområdet.

I fråga om sättet för beredande av tackning för omförmälda anslag kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande.

Stockholm den 27 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utskottets utlåtande Nr 117.
